

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ругало Богдан Андрійович

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ
МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 288

Taylor Alla

SOME THOUGHTS REGARDING WOMEN'S RIGHTS ADVOCACY IN ISLAMIC STATES 291

Фасій Анастасія Володимирівна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ПСИХІЧНИМИ
РОЗЛАДАМИ 293

Чернявський Марк Віталійович

АДАПТАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ГІБРИДНІ
ЗАГРОЗИ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА 297

Чорний Інеса

ІННОВАЦІЙНІ ЮРИДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ У ПОЛЯРНИХ МОРСЬКИХ
ЗОНАХ: ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО УПРАВЛІННЯ В АРКТИЦІ ТА АНТАРКТИЦІ 300

СЕКЦІЯ 6. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОЇ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Кормич Борис Анатолійович

ЕКОЛОГІЧНА СТРАТЕГІЯ ДЛЯ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ: ПРАВОВИЙ БАЗИС І
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗУСИЛЛЯ 304

Аверочкіна Тетяна Володимирівна

ЩОДО ПРОТИДІЇ ЗАБРУДНЕННЮ ПОВІТРЯ ВІД МОРСЬКОЇ ТА ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .. 307

Федотов Олексій Павлович, Назарко Артем Аркадійович

АВТОРИЗАЦІЯ НА ПРОВАДЖЕННЯ МИТНОЇ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 311

Батанова Людмила Олександрівна

ЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ПРИ ВИРІШЕННІ МИТНИХ СПОРІВ 315

Коваль Наталія Олексіївна

ОНОВЛЕНА НАЦІОНАЛЬНА ТРАНСПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ ТА РОЗВИТОК
ВНУТРІШНЬОГО ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ 318

Малеева Ганна Леонідівна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИННИХ
ОСІБ ЗА ЗАБРУДНЕННЯ МОРЯ 321

Сергєєв Юрій Володимирович

МОРСЬКА БЕЗПЕКА ТА ОХОРОНА ПІДВОДНИХ КАБЕЛІВ: ПЛАН ДІЙ ЄС 324

Барановська Валентина Федорівна

РЕФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ 329

Гайдаржи Роман Андрійович

ДЕЯКІ НОВІ ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ В ЧАСТИНІ ЕКСПЛУАТАЦІЇ МИТНОГО СКЛАДУ,
СКЛАДУ ТИМЧАСОВОГО ЗБЕРІГАННЯ 332

СЕКЦІЯ 7. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СУДОУСТРОЮ, ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ, ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, АДВОКАТУРИ

Бакаянова Нана Мезенівна

СТАНДАРТИ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ СТОСОВНО АДВОКАТА 337

Косюта Михайло Васильович

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОКУРАТУРА 342

Костенко Сергій Костянтинович

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРІВ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА
ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ 345

Свида Олексій Георгійович

ДОБІР КАНДИДАТІВ НА СУДДІВСЬКІ ПОСАДИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ 348

ІННОВАЦІЙНІ ЮРИДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НОВИХ ВИКЛИКІВ У ПОЛЯРНИХ МОРСЬКИХ ЗОНАХ: ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОГО УПРАВЛІННЯ В АРКТИЦІ ТА АНТАРКТИЦІ

Полярні регіони, зокрема Арктика, стали важливою геостратегічною ареною, де перетинаються інтереси як арктичних держав (Канада, Норвегія, США, Росія), так і глобальних акторів (Китай, ЄС). Зміна клімату відкрила нові морські шляхи, сприяла зростанню доступу до енергетичних ресурсів і спричинила потенційні суперечки щодо морської юрисдикції. Як зазначають професори Бехруз Х. Н., Андрейченко С. С., міжнародне право має залишатися важливим інструментом забезпечення екологічної рівноваги та запобігання конфліктам у специфічних географічних зонах [7, с. 24–26].

Прискорене танення льодовиків в Арктиці відкрило нові морські шляхи та надало доступ до раніше недоступних природних ресурсів, таких як нафта та газ. Це посилило геополітичну конкуренцію серед країн, що мають прямий доступ до Арктики, зокрема Росії, Канади та Норвегії, а також серед інших держав, що мають віддалені інтереси в регіоні. Для України, яка не має прямого територіального доступу до цього стратегічного регіону, це є як викликами, так і новими можливостями.

Попри відсутність прямого територіального доступу до Арктики, Україна активно долучається до міжнародних наукових ініціатив, зокрема в Антарктиці. Це дозволяє не лише сприяти розвитку наукових досліджень, а й брати участь у глобальних дискусіях щодо охорони навколишнього середовища, зміни клімату та сталого використання природних ресурсів. Участь України в таких міжнародних проєктах відкриває можливості для зміцнення її позицій на світовій арені, особливо в контексті екологічної безпеки та сталого розвитку, глобальні ініціативи з охорони довкілля та забезпечення сталого використання природних ресурсів, що є критично важливими для майбутнього планети.

Міжнародні угоди, такі як UNCLOS (Конвенція ООН з морського права [1]) та Антарктичний договір [2], визначають правові рамки для управління полярними регіонами. Проте ці угоди не завжди відповідають новим викликам і змінам, які виникають у цих територіях. UNCLOS, укладена в середині XX століття, не має механізмів для ефективного реагування на появу нових морських шляхів, таких як Північний морський шлях, який став доступним внаслідок змін клімату та танення льодовиків. Цей новий маршрут може істотно змінити глобальні торгові шляхи, однак він також створює нові ризики, пов'язані з екологічною безпекою, навігацією та міжнародною конкуренцією.

Таким чином, існуючі міжнародні угоди потребують оновлення, щоб врахувати швидкі зміни в полярних регіонах, зокрема у контексті кліматичних змін,

екологічних загроз та нових економічних можливостей. Розробка нових міжнародних стандартів, які забезпечать баланс між економічними інтересами та охороною довкілля, є необхідною для ефективного управління цими важливими територіями. Це дозволить не лише зберегти екосистеми полярних регіонів, а й забезпечити сталий розвиток, що враховує інтереси всіх держав, які мають доступ до цих територій, а також інших глобальних гравців. Необхідно адаптувати існуючі угоди до вимог XXI століття та створити нові інструменти для ефективного управління цими стратегічно важливими регіонами [3].

UNCLOS (1982) та Антарктичний договір (1959) стали основою правового врегулювання морських просторів, однак не враховують новітні кліматичні та геополітичні зміни. Аналізуючи сучасні концепції міжнародного права, дослідники вказують на необхідність розробки адаптивних механізмів, які зможуть враховувати динаміку міжнародних відносин та глобальні ризики [7, с. 14–15].

Україна, хоча й не має прямих територіальних претензій на полярні регіони, займає важливу позицію в міжнародних наукових дослідженнях завдяки діяльності Антарктичного дослідницького центру України (АРЦУ). Дослідження Антарктики мають велике значення для глобальних наукових зусиль у боротьбі зі змінами клімату. Розуміння того, як зміни клімату впливають на льодовикові маси, рівень моря та екосистеми, є критичним для прогнозування майбутніх екологічних наслідків. Антарктичні дослідження допомагають не лише оцінити ці зміни, а й створюють наукову базу для формування міжнародних стандартів з охорони навколишнього середовища. Україна зміцнює свою позицію на світовій арені, отримує можливість впливати на міжнародні дискусії щодо охорони довкілля та сталого використання природних ресурсів. Це сприяє участі України в глобальних процесах, спрямованих на збереження екосистем та адаптацію до кліматичних змін.

Антарктичний дослідницький центр України також відіграє важливу роль у розвитку національної наукової бази та підготовці кадрів у галузі екології та геонаук. Співпраця з міжнародними науковими установами та участь у глобальних ініціативах дозволяє Україні бути на передовій наукових досліджень і політичних рішень щодо полярних регіонів, що, в свою чергу, сприяє зміцненню її міжнародного авторитету.

Антарктичний договірний режим, зокрема Протокол до Договору (1991) [4], є прикладом правового забезпечення екологічної рівноваги, однак аналогічні механізми для Арктики наразі відсутні. У цьому контексті автори навчального посібника закликають до посилення ролі міжнародного звичая як джерела права для створення механізмів охорони полярних екосистем в Арктиці [7, с. 28].

Зміни клімату спричиняють танення льодовиків, що відкриває нові торгові шляхи, зокрема Північний морський шлях, що радикально змінює глобальні торгові маршрути. Водночас активне використання полярних регіонів для видобутку нафти, газу та інших природних ресурсів створює серйозні екологічні та безпекові ризики. Тому надзвичайно важливо розробити нові міжнародні стан-

дарті, які забезпечать безпечний, ефективний і сталий розвиток цих морських шляхів, при цьому враховуючи необхідність охорони навколишнього середовища та збереження морських екосистем.

Управління полярними морськими зонами має включати не лише регулювання навігації та видобутку ресурсів, але й активне співробітництво між країнами, зокрема щодо моніторингу екологічних змін і забезпечення безпеки на нових морських шляхах. Такі інноваційні юридичні підходи повинні передбачати механізми для регулювання екологічних ризиків, запобігання забрудненню морів, а також встановлення відповідальності за порушення екологічних норм.

Також важливо створити гнучку систему для вирішення спорів між країнами, які мають інтереси в полярних регіонах, а також впроваджувати механізми, які дозволяють збалансувати економічні вигоди з екологічними вимогами. Оновлення міжнародних правових норм дозволить забезпечити довгострокову стабільність у регулюванні полярних морських територій, зважаючи на мінливі глобальні умови.

Україна є учасником Антарктичного договору з 1992 року та здійснює наукову діяльність на станції «Академік Вернадський». Це відкриває можливості не лише для наукової кооперації, але й для участі у формуванні глобального екологічного порядку денного. В умовах концепції «м'якої сили» (soft power) наукова дипломатія стає ефективним інструментом розширення міжнародного впливу країни без потреби в територіальному контролі [7, с. 48–49].

Україні слід значно активізувати свою участь у міжнародних переговорах щодо полярних регіонів, зокрема в організаціях, таких як Арктична рада [5] та інших міжнародних платформах, для формування і реалізації глобальних політик управління цими стратегічно важливими територіями. Україна повинна активно підтримувати ініціативи, спрямовані на зміцнення міжнародної співпраці та вирішення конфліктів, що виникають у полярних регіонах.

Важливо продовжити розвиток наукової діяльності в Антарктиці, зокрема через розширення досліджень на українській станції «Академік Вернадський» [6]. Поглиблення досліджень щодо змін клімату, екосистем та геологічних процесів у цьому регіоні має не лише наукове, а й стратегічне значення для України. Зміцнення міжнародного співробітництва в рамках наукових програм дозволить Україні посилити свою роль у глобальній екологічній політиці.

Україні слід активно підтримувати розробку міжнародних угод та правових норм, що забезпечують сталий розвиток полярних регіонів. Важливо забезпечити баланс між економічними інтересами і вимогами екологічної безпеки та сталого використання природних ресурсів. Україна може відігравати ключову роль у просуванні ідей щодо створення міжнародних стандартів, які регулюють видобуток ресурсів та охорону навколишнього середовища в полярних регіонах.

Враховуючи це, рекомендується ініціювати:

- оновлення UNCLOS з урахуванням змін клімату та появи нових морських шляхів;

- розширення договірних зобов'язань в Арктиці за аналогією з Антарктикою;
- встановлення глобального трибуналу з питань полярної екології;
- запровадження спільного міжнародного моніторингу у полярних морях;
- залучення України до розробки правових стандартів з використання її наукового потенціалу.

Правове регулювання полярних морських зон потребує не лише удосконалення існуючих інструментів, а й розробки нових, інноваційних підходів, що поєднують принципи екологічної відповідальності, мирного співіснування та сталого розвитку. Україна, залучена через механізми міжнародної наукової співпраці, здатна формувати нову етичну парадигму в правовому управлінні глобальними зонами.

Список використаних джерел:

1. Конвенція ООН з морського права (UNCLOS), 1982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-14#Text>
2. Антарктична угода, 1959. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_224#Text
3. Короткий Т. Р. Проблеми дослідження міжнародно-правового механізму охорони морського середовища у методологічному сенсі. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fda3cfda-7dfd-4d39-bbfa-161d4646c869/content>
4. Протокол про охорону навколишнього середовища до Антарктичної угоди (Мадридський протокол), 1991. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_645#Text
5. Арктична рада – офіційні звіти та політичні документи. URL: <https://ua-nordic.org/2024/02/29/arktichna-rada-z-novim-rishuchim-krokom-vpered/>
6. Український антарктичний науково-дослідний центр. URL: <https://uac.gov.ua>
7. Бехруз Х. Н., Андрейченко С. С. Сучасні концепції міжнародного права : навчально-методичний посібник. Одеса : Фенікс, 2023. 57 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/23483>

Ключові слова: полярні регіони, міжнародне право, Арктика, Антарктика, зміна клімату, сталий розвиток, UNCLOS, Україна.

Keywords: polar regions, international law, Arctic, Antarctic, climate change, sustainable development, UNCLOS, Ukraine.